

סימן קמוג

הלכות כבוד אב ואם, ובו כ"ב סעיפים.

סעיף א. צריך לזהר מאד בכבוד אביו ואמו ובמוראם, שהשואה אותן הפתוב לכבודו ולמוראו יתברך שמו. פתיב (יתרו כ, יב), פבד את אביה ואת אמה, וכתיב (משלי ג, ט), פבד את יי מהונף. פאביו ואמו פתיב (קדושים יט, ג), איש אמו ואביו תיראו. וכתיב (ואתחנן ו, יג), את יי אלהיה תירא. פדרך שצוה על פבוד שמו הגדול ומוראו, פן צוה על פבודם ומוראם.

סימן קמוג

הלכות פבוד אב ואם דינים פון מכבד זיין א טאטע ובו כ"ב סעיפים און דער סימן האט צוויי און צוואנציג סעיפים.

סעיף א

מען דארף זיין זייער געווארנט אין מצות כיבוד אב ואם

צריך לזהר מאד מען דארף זיין זייער געווארנט בכבוד אביו ואמו מכבד צו זיין זיין טאטע און זיין מאמע ובמוראם און זיך פארכטן פון זיי, שהשואה אותן הפתוב ווייל דער פסוק האט זיי צוגעגליכן לכבודו ולמוראו יתברך שמו צו השי"ת'ס כבוד און מורא געלויבט זאל זיין זיין נאמען, ווי מיר זעען ביי כבוד: פתיב עס שטייט אין פסוק: פבד את אביה ואת אמה זיי מכבד דיין טאטע און דיין מאמע. וכתיב און עס שטייט ביי השי"ת דער זעלבער לשון: פבד את יי מהונף זיי מכבד השי"ת פון דיין פארמעגן. און דאס זעלבע ביי מורא: פאביו ואמו פתיב ביי זיין טאטע און מאמע שטייט: איש יעדער מענטש אמו ואביו תיראו פון זיין מאמע און טאטע זאלט איר זיך פארכטן. וכתיב און עס שטייט ביי השי"ת דער זעלבער לשון: את יי אלהיה תירא פון השי"ת דיין ג'אט זאלסטו זיך פארכטן. זעען מיר דערפון: פדרך שצוה על פבוד שמו הגדול ומוראו אזוי ווי ער האט באפוילן אויף מכבד זיין זיין גרויסער נאמען און זיך פארכטן פון אים, פן דאס זעלבע צוה על פבודם ומוראם

שְׁלֹשָׁה שְׂתַפִּינְהֵם בְּאָדָם, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָבִיו וְאִמּוֹ.
 (איש מזריע לכן שבו, אשה מזרעת אדם שבו, והקדוש ברוך הוא נופח בו נשמה, מראה עין,
 ושמיעת און, ודבור) בְּזִמְנֵי שְׂאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אָמַר
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מַעֲלָה אָנִי עֲלֵיהֶם כְּאֵלֹהִים, דְּרַתִּי בִּינֵיהֶם
 וְכַבְדוּנִי.

סוד ושר"ע יו"ד סי' רמ, א.

סעיף ב. אִיזְהוּ מוֹרָא, לֹא יַעֲמֵד בְּמִקוֹמוֹ הַמִּיחָד לוֹ לַעֲמֹד שָׁם
 בְּסוּד זְקָנִים עִם חֲבָרָיו אוֹ מְקוֹם הַמִּיחָד לוֹ
 לְהִתְפַּלֵּל, וְלֹא יֵשֵׁב בְּמִקוֹם הַמִּיחָד לוֹ לְהִסָּב בְּבֵיתוֹ, וְלֹא סוֹתֵר
 אֶת דְּבָרָיו, וְלֹא מְכַרֵּעַ אֶת דְּבָרָיו בְּפָנָיו, אֶפְלוּ לוֹמַר, 'נִרְאִין

האט ער באפוילן אויף די כיבוד און מורא פון א טאטע און א מאמע. שְׁלֹשָׁה שְׂתַפִּינְהֵם
 הֵם בְּאָדָם דְּרִי זַעֲנַעַן שׁוֹתֵפִין אִין יַעֲדַעַר מַעֲנַטֶּשׁ: הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָבִיו וְאִמּוֹ
 הַשִּׁי"ת און זיין טאטע און זיין מאמע. בְּזִמְנֵי שְׂאָדָם מְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ ווען
 א מענטש איז מכבד זיין טאטע און זיין מאמע, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא זַאגט הַשִּׁי"ת,
 מַעֲלָה אָנִי עֲלֵיהֶם אִיךְ רַעֲכֵן דַּאס אויף אִיךְ, כְּאֵלֹהִים דְּרַתִּי בִּינֵיהֶם ווי אִיךְ וואלט
 געוואוינט צווישן זיי וְכַבְדוּנִי און זיי וואלטן מיר מכבד געווען.

סעיף ב

ווי ווייט דארף מען מורא האבן

אִיזְהוּ מוֹרָא וואס איז דאס 'מורא'? לֹא יַעֲמֵד בְּמִקוֹמוֹ עַר זאל נישט שטיין אויף
 דער פלאץ פון זיין טאטע הַמִּיחָד לוֹ לַעֲמֹד שָׁם וואס איז געאייגנט פאר אים צו
 שטיין דארט בְּסוּד זְקָנִים ביי א פארזאמלונג פון חשוב'ע מענטשן עִם חֲבָרָיו מיט
 זיינע חברים אוֹ מְקוֹם הַמִּיחָד לוֹ לְהִתְפַּלֵּל אדער א פלאץ וואס איז געאייגנט פאר
 אים צו דאווענען, וְלֹא יֵשֵׁב און ער זאל זיך נישט זעצן בְּמִקוֹם הַמִּיחָד לוֹ לְהִסָּב אויף
 א פלאץ וואס געאייגנט פאר אים צו זיצן בְּבֵיתוֹ אִין זיין שטוב, וְלֹא סוֹתֵר אֶת
 דְּבָרָיו און ער זאל נישט צוואווארפן זאגן אז עס נישט ריכטיג זיינע רייד, וְלֹא מְכַרֵּעַ
 אֶת דְּבָרָיו און ער זאל נישט מכריע זיין זיינע רייד בְּפָנָיו אִין זיין געגנווארט, אֶפְלוּ
 לוֹמַר אפילו צו זאגן: 'נִרְאִין דְּבָרֵי אָבִיא' עס געפעלט מיר די רייד פון מיין טאטע.

דְּבָרֵי אָבִיא. עַד הֵיכָן מוֹרָאָם. הֲיֵהָ הֵבֵן לְבוּשׁ חַמּוּדוֹת וַיּוֹשֶׁב
 בְּרֹאשׁ הַקְּהָל, וּבָאוּ אָבִיו אוֹ אִמּוֹ וְקָרְעוּ אֶת בְּגָדָיו, וְהִפּוּהוּ עַל
 רֹאשׁוֹ, וַיִּרְקוּ בְּפָנָיו, לֹא יִכְלִים אוֹתָם וְלֹא יִצְעַר בְּפָנֵיהֶם וְלֹא
 יִכְעַס כְּנִגְדָם, אֲלֵא יִשְׁתַּק וַיִּירָא מִן מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא שְׂצוּהָ בְּכָךְ. אֲבָל יָכוֹל לְתַבַּע אוֹתָם לְדִין עַל הַהֶפְסֵד.

שו"ע סי' רמ, ב ג ח. אבל יכול לתבוע וכו' ש"ך שם, ד.

סעיף ג. אֵיזוֹהוּ כְבוֹד, מֵאֲכִילוֹ וּמִשְׁקָהוּ, מִלְּבִישׁ וּמִכֶּסֶה, מִכְּנִים
 וּמוֹצִיא. (ועי' לעיל סימן ל"ד סעיף ו'). וַיִּתְּנֵנוּ לוֹ בְּסִבָּר
 פָּנִים יְפוֹת. שְׂאֵפְלוֹ מֵאֲכִילוֹ בְּכָל יוֹם פְּטוּמוֹת, וְהִרְאָה לוֹ

עַד הֵיכָן מוֹרָאָם בִּיז וּוְאוֹ אִיז מֵעַן מַחֻיב מִיט 'מורא'? הֲיֵהָ הֵבֵן לְבוּשׁ חַמּוּדוֹת אִפִּילוֹ
 אוֹיב דַּעַר זוֹן אִיז גַּעוּוֹעַן אֲנַגְעֶטוֹן מִיט טִייעֶרע רִינַע קִלִּידַעַר וַיּוֹשֶׁב בְּרֹאשׁ הַקְּהָל
 אוֹן עַר זִיצַט אוֹיב־אָן, וּבָאוּ אָבִיו אוֹ אִמּוֹ אוֹן זִיין טאַטע אַדַּעַר זִיין מאַמע זַענַען
 גַּעקוּמַעַן וְקָרְעוּ אֶת בְּגָדָיו אוֹן זִי האַבֵּן צוֹרִיסֵן זִינַע קִלִּידַעַר, וְהִפּוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ אוֹן
 זִי האַבֵּן אִים גַּעשְׁלַאגֵן אוֹיף זִיין קאַפּ, וַיִּרְקוּ בְּפָנָיו אוֹן זִי האַבֵּן אִים גַּעשְׁפִּיגֵן אִין
 פָּנִים, לֹא יִכְלִים אוֹתָם זַאל עַר זִי נִישַׁט פֶּאַרשַׁעמַעַן וְלֹא יִצְעַר בְּפָנֵיהֶם זַאל עַר נִישַׁט
 אַרוֹיסוֹוִיזוֹן קִיין צַעַר אִין זִייעַר אַנוֹועזנַהִיט וְלֹא יִכְעַס כְּנִגְדָם אוֹן עַר זַאל נִישַׁט וּוַעַרֵן
 אִין כַּעַס קַעגֵן זִי, אֲלֵא יִשְׁתַּק נַאַר עַר זַאל שׁוֹוִיגֵן וַיִּירָא אוֹן עַר זַאל זִיךְ פֶּאַרכַּטֵן
 מִן מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹן הַשִּׁי"ת וּוַאֵס אִיז דַּעַר קַענִיג אִיבַעַר
 אַלַּע קַענִיגֵן שְׂצוּהָ בְּכָךְ וּוַאֵס האַט באַפוֹילֵן אַזוֹי זִיךְ צוֹ פִּירֵן. אֲבָל יָכוֹל לְתַבַּע אוֹתָם
 לְדִין אַבַּעַר עַר קַעַן זִיין מאַנַעַן אִין דִּין תּוֹרַה עַל הַהֶפְסֵד אוֹיף זִיין שַׁאדֵן.

סעיף ג

וויאזוי דארף מען זיי מכבד זיין

אֵיזוֹהוּ כְבוֹד וּוַאֵס אִיז דַּאס כְּבוֹד? מֵאֲכִילוֹ עַר גִּיבַט אִים צוֹ עַסֵן וּמִשְׁקָהוּ אוֹן עַר
 גִּיבַט אִים צוֹ טִרִינַקַעַן, מִלְּבִישׁ עַר באַקִּלִּידַעַט אִים וּמִכֶּסֶה אוֹן אִין דִּי קַעלַט באַדַּעקַט
 עַר אִים מִיט וּוַאַרַעמַע קִלִּידַעַר, מִכְּנִים וּמוֹצִיא עַר הַעֲלַפַּט אִים אַרִינַגִּיין אוֹן אַרוֹיסגִּיין
 וַיִּתְּנֵנוּ לוֹ בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת אוֹן עַר זַאל אִים דַּאס גַּעבֵן מִיט אַ אוֹיפֶגַעמוֹנטַעֶרַטַע
 פָּנִים. שְׂאֵפְלוֹ מֵאֲכִילוֹ וּוַיִּיל אִפִּילוֹ עַר גִּיבַט אִים צוֹ עַסֵן בְּכָל יוֹם יַעַדֵן טַאַג פְּטוּמוֹת

פנים זועפות, נענש עליו.

שר"ע סי' רמ, ד.

סעיף ד. הָיָה אָבִיו אוֹ אִמּוֹ יִשְׁנִים וּמִפְתָּח חֲנוּתוֹ שֶׁל הַבֵּן תַּחַת רְאִשֵׁיהֶם, אָסוּר לְהִקְיָצֵם מִשְׁנָתָם, אַף עַל פִּי שִׁיפְסִיד רוּחַ הַרְבֵּה. אָבֵל אִם יִגִּיעַ רוּחַ לְאָבִיו אִם יִקְיָצוּ, וְאִם לֹא יִקְיָצוּ יִצְטַעַר עַל מְנִיעַת הַרוּחַ, מִצְוָה לְהִקְיָצוּ, כִּיּוֹן שִׁישְׁמַח בָּזָה. וְכֵן מִצְוָה לְהִקְיָצוּ לְלֶכֶת לְבֵית הַכְּנָסֶת אוֹ לְשָׂאֵר דְּבַר מִצְוָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּלֵם חַיָּבִים בְּכַבּוּד הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא.

(חיי אדם (כלל סז, יא) בשם ספר חסידים (סי' שלו)).

סעיף ה. הָיָה צָרִיךְ לְאִיזָה דָּבָר בְּעִיר, וַיִּוֹדַע שִׁישְׁלִימוֹ חֲפָצוֹ

געשטאפטע פלייש, וְהִרְאָה לוֹ פָּנִים זועפות און ער ווייזט אים אָן אומעטיגע פנים, נִעְנָשׁ עָלָיו ווערט ער באשטראפט אויף דעם.

סעיף ד

ווען מעג מען אויפוועקן א טאטע פון זיין שלאף

הָיָה אָבִיו אוֹ אִמּוֹ יִשְׁנִים אויב זיין טאטע אדער זיין מאמע זענען געשלאפן וּמִפְתָּח חֲנוּתוֹ שֶׁל הַבֵּן און דער שליסל פונעם זונ'ס געשעפט געפינט זיך תַּחַת רְאִשֵׁיהֶם אונטער זייער קאפ, אָסוּר לְהִקְיָצֵם מִשְׁנָתָם טאר מען זיין נישט אויפוועקן פון זייער שלאף, אַף עַל פִּי שִׁיפְסִיד רוּחַ הַרְבֵּה כאטש אז ער וועט שאדן האבן אסאך פארדינסטן. אָבֵל אִם יִגִּיעַ רוּחַ לְאָבִיו אבער אויב זיין טאטע וועט פארדינען אָם יִקְיָצוּ אויב ער וועט אים אויפוועקן, וְאִם לֹא יִקְיָצוּ און אויב ער וועט אים נישט אויפוועקן יִצְטַעַר עַל מְנִיעַת הַרוּחַ וועט ער זיך מצער זיין אויפן פארלוסט פון די פארדינסט, מִצְוָה לְהִקְיָצוּ אִיז א מצוה אים אויפצואוועקן, כִּיּוֹן שִׁישְׁמַח בָּזָה וויבאלד ער וועט זיך פרייען דערמיט. וְכֵן און אזוי אויך מִצְוָה לְהִקְיָצוּ אִיז א מצוה אים אויפצואוועקן לְלֶכֶת לְבֵית הַכְּנָסֶת צו גיין אין שול אוֹ לְשָׂאֵר דְּבַר מִצְוָה אדער אן אנדערע מצוה, מִפְּנֵי שֶׁכָּלֵם חַיָּבִים בְּכַבּוּד הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא ווייל יעדער איז מחויב אפצוגעבן כבוד פאר השי"ת

סעיף ה

מען זאל אנהענגן די כבוד אינעם טאטן

הָיָה צָרִיךְ לְאִיזָה דָּבָר בְּעִיר אויב ער דארף א געוויסע זאך אין שטאט, וַיִּוֹדַע שִׁישְׁלִימוֹ

בְּשִׁבִיל אָבִיו, אִף עַל פִּי שְׂיֻדַּע שְׁגָם בְּשִׁבִילוֹ יַעֲשֶׂהוּ לוֹ,
 לֹא יֹאמֶר, 'עֲשׂוּ לִי בְּשִׁבִילִי', אֶלָּא יֹאמֶר, 'עֲשׂוּ לִי בְּשִׁבִיל
 אָבִא', כְּדֵי לְתַלּוֹת הַכְּבוֹד בְּאָבִיו.

שו"ע סי' רמ, ו.

סעיף ו. אָמְרָה לוֹ אָמוּ, 'עֲשֵׂה זֹאת', וְעָשָׂה, וְאַחַר כֵּן בָּא
 אָבִיו וְשָׂאל אוֹתוֹ, 'מִי אָמַר לְךָ לַעֲשׂוֹת זֹאת',
 וְהוּא מְרַגֵּשׁ, שְׂאָם יֹאמֶר שְׂאָמוּ אָמְרָה לוֹ, יִכְעַס אָבִיו עַל
 אָמוּ, אֵל יֹאמֶר לוֹ שְׂאָמוּ אָמְרָה לוֹ לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר, אִף עַל
 פִּי שְׂעַל יְדֵי כֵן יִכְעַס הָאָב עָלָיו. (חיי אדם (כלל סז, טו) בשם ספר חסידים
 (סי' שלו)).

הַפְּצוּ אוֹן עַר וּוְיִיסט אִם עַרפּוֹלֵן זֵיין בַּאָגֶער בְּשִׁבִיל אָבִיו צוֹלִיב זֵיין טאַטע,
 אִף עַל פִּי שְׂיֻדַּע כַּאֲטֵשׁ עַר וּוְיִיסט שְׁגָם בְּשִׁבִילוֹ יַעֲשֶׂהוּ לוֹ אִם אוֹיךְ צוֹלִיב אִם
 וועט מען אים דאס טון, לֹא יֹאמֶר זאל ער נישט זאגן: 'עֲשׂוּ לִי בְּשִׁבִילִי' טוט פאר
 מיר צוליב מיינעטוועגן, אֶלָּא יֹאמֶר נאר ער זאל זאגן: 'עֲשׂוּ לִי בְּשִׁבִיל אָבִא' טוט
 פאר מיר צוליב מיינ טאטע, כְּדֵי לְתַלּוֹת הַכְּבוֹד בְּאָבִיו כְּדֵי אַנְצוּהֶענגען די כְּבוֹד אִין
 זֵיין טאַטע.

סעיף ו

מען זאל נישט צוברענגן אז דער טאטע זאל ווערן ברוגז אויף דער מאמע

אָמְרָה לוֹ אָמוּ אויב זֵיין מאמע האט אים געזאגט: 'עֲשֵׂה זֹאת' טו דאס וְעָשָׂה אוֹן
 עַר האט דאס געטון, וְאַחַר כֵּן אוֹן דערנאך בָּא אָבִיו אִין זֵיין טאַטע אַנגעקומען
 וְשָׂאל אוֹתוֹ אוֹן עַר האט אים געפרעגט: 'מִי אָמַר לְךָ לַעֲשׂוֹת זֹאת' ווער האט דיר
 געזאגט דאס צו טון? וְהוּא מְרַגֵּשׁ אוֹן עַר שפירט, שְׂאָם יֹאמֶר אז אויב ער וועט
 זאגן שְׂאָמוּ אָמְרָה לוֹ אז זֵיין מאמע האט אים געזאגט, יִכְעַס אָבִיו עַל אָמוּ וועט זֵיין
 טאַטע זיך בייזערן אויף זֵיין מאמע, אֵל יֹאמֶר לוֹ זאל ער אים נישט זאגן שְׂאָמוּ
 אָמְרָה לוֹ לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר אז זֵיין מאמע האט אים געזאגט צו טון די זאך, אִף עַל פִּי
 כַּאֲטֵשׁ שְׂעַל יְדֵי כֵן וואס דורך דעם יִכְעַס הָאָב עָלָיו וועט דער טאטע זיך בייזערן
 אויף אים

סעיף ו. חֵיב לְעֵמֵד בְּפָנֵי אָבִיו וּבְפָנֵי אִמּוֹ.

ב"ר שר"ע סי' רמז, ז.

סעיף ה. חֵיב לְכַבֵּדָם גַּם לְאַחַר מוֹתָם. וְאִם מִזְכִּירָם בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ בְּפִה אוֹ בִּכְתָב, אוֹמֵר אוֹ פוֹתֵב, 'הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ' (פְּרוּשׁ, עָלַי יְהֵא כָּל רַע הֲרָאוּי לָבוֹא עַל נַפְשׁוֹ), אוֹ 'מִשְׁכָּבָה'. וְלְאַחַר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ (כְּכֹר קָבַל מֵה שֶׁקָּבַל, שְׁאִין מִשְׁפֵּט רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִיחָנָם אֶלָּא י"ב חֲדָשׁ), אוֹמֵר אוֹ כוֹתֵב, 'זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא', אוֹ 'זְכוּרֵנָה לְבִרְכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא'. (וְעֵינֵן לְעִיל סִימָן כ"ו

סעיף כ"ב).

שר"ע סי' רמז, ט.

סעיף ז

דער חיוב פון אויפשטיין

חֵיב לְעֵמֵד עַר אִיז מַחֻיב זִיך אויפצושטעלן בְּפָנֵי אָבִיו וּבְפָנֵי אִמּוֹ פֶּאָר זײַן טאַטע און פֶּאָר זײַן מאמע.

סעיף ח

זיי מכבד זיין נאך זייער שטארבן

חֵיב לְכַבֵּדָם עַר אִיז מַחֻיב זײ מַכְבֵּד צו זײַן זײנע עלטערן גַּם לְאַחַר מוֹתָם אויך נאך זייער שטארבן. וְאִם מִזְכִּירָם בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ און אויב ער דערמאנט זיי אין די צוועלף חדשים נאך זייער שטארבן בְּפִה אוֹ בִּכְתָב מיטן מויל אדער שריפטליך, אוֹמֵר אוֹ פוֹתֵב זאל ער זאגן אדער שרייבן: 'הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ' (פְּרוּשׁ דַּאס באדייט: עָלַי יְהֵא כָּל רַע אויף מיר זאל זיין אלע שלעכטס הֲרָאוּי לָבוֹא עַל נַפְשׁוֹ וואס איז פֶּאָסִיג צו קומען אויף זיין נפש), אוֹ אדער ביי א מאמע זאל ער זאגן אדער שרייבן מיט א לשון נקבה: 'מִשְׁכָּבָה', וְלְאַחַר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ און נאך צוועלף חדשים (כְּכֹר קָבַל מֵה שֶׁקָּבַל האט ער שוין באקומען וואס ער האט געדארפט באקומען ער איז שוין אינגאנצן באשטראפט געווארן, שְׁאִין מִשְׁפֵּט רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִיחָנָם ווייל עס האלט נישט אָן די דין פון רשעי ישראל אין גיהנם אֶלָּא י"ב חֲדָשׁ נאר צוועלף חדשים) אוֹמֵר אוֹ כוֹתֵב זאל ער זאגן אדער שרייבן: 'זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא' זיין אנדענק זאל זיין צו בענטשונג, ער זאל זוכה זיין צו לעבן אין עולם הבא, אוֹ אדער ביי א מאמע מיט א לשון נקבה: 'זְכוּרֵנָה לְבִרְכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא'.

סעיף ט. אַפְלוּ אָביו רָשָׁע וּבַעַל עֲבֵרוֹת, מְכַבְּדוּ וּמְתִירָא מִמֶּנּוּ.
וְאֶפְלוּ מִמְּזֵר, חָיִב בְּכַבּוּד אָביו וּמוֹרָאוֹ. וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים, דְּאֵינוּ מְחַיֵּב לְכַבֵּד אָביו רָשָׁע כָּל זְמַן שְׁלֹא עָשָׂה
תְּשׁוּבָה. וְאַף לְצַעֲרוֹ, אָסוּר. וַיֵּשׁ לְהַחֲמִיר כִּפְסָבְרָא הֲרֵאשׁוּנָה.

שו"ע ורמ"א סי' רמ, יח.

סעיף י. רָאָה לְאָביו שְׁעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, לֹא יֹאמֵר לוֹ,
'עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה', אֶלָּא יֹאמֵר לוֹ, 'אָבָא,
כְּתִיב בַּתּוֹרָה כֶּךָ וְכָךְ', כְּאֵלוֹ הוּא שׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא כְּמִזְהִירוֹ,
וְהָאֵב יִבִּין מַעֲצָמוֹ וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ.

שו"ע סי' רמ, יב.

סעיף ט

מכבד זיין א טאטע אפילו ער איז א רשע

אַפְלוּ אָביו רָשָׁע וּבַעַל עֲבֵרוֹת אפילו זיין טאטע איז ח"ו א רשע און א בעל-עבירה,
מְכַבְּדוּ וּמְתִירָא מִמֶּנּוּ דארף ער אים מכבד זיין און מורא האבן פון אים. וְאֶפְלוּ מִמְּזֵר
און אפילו א ממזר, חָיִב בְּכַבּוּד אָביו וּמוֹרָאוֹ איז מחויב מיט כבוד אב און מורא.
וַיֵּשׁ אוֹמְרִים און עס זענען פארהאן וואס זאגן, דְּאֵינוּ מְחַיֵּב לְכַבֵּד אָביו רָשָׁע אז ער
איז נישט מחויב מכבד צו זיין זיין טאטע א רשע כָּל זְמַן שְׁלֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה ווילאנג
ער האט נישט תשובה געטון. וְאַף לְצַעֲרוֹ אָסוּר אבער ער טאר אים נישט מצער זיין.
וַיֵּשׁ לְהַחֲמִיר כִּפְסָבְרָא הֲרֵאשׁוּנָה און מען דארף מחמיר זיין אזוי ווי די ערשטע שיטה.

סעיף י

וויאזוי זאל ער אויסבעסערן זיין טאטן

רָאָה לְאָביו אויב האט ער געזען זיין טאטע שְׁעוֹבֵר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה ווי ער איז עובר
אויף די רייד פון די תורה, לֹא יֹאמֵר לוֹ זאל ער אים נישט זאגן: 'עֲבַרְתָּ עַל דְּבָרֵי
תּוֹרָה' דו האסט עובר געווען אויף די רייד פון די תורה, אֶלָּא יֹאמֵר לוֹ נאר ער זאל
אים זאגן: 'אָבָא טאטע, כְּתִיב בַּתּוֹרָה כֶּךָ וְכָךְ' עס שטייט אין די תורה אזוי-און-אזוי?
כְּאֵלוֹ הוּא שׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ כאילו ער פרעגט אים, וְלֹא כְּמִזְהִירוֹ און נישט אזוי ווי ער
ווארנט אים, וְהָאֵב יִבִּין מַעֲצָמוֹ און דער טאטע וועט אליין פארשטיין וְלֹא יִתְבַּיֵּשׁ
און ער וועט זיך נישט פארשעמען.

סעיף י"א. אָמַר לוֹ אָבִיו לְעֵבֶר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה, בֵּין עַל מִצְוֹת
 עָשָׂה בֵּין עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, אֶפְלוּ עַל מִצְוָה
 שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, לֹא יִשְׁמַע לוֹ, דְּכָתִיב (קדושים יט, ג), אִישׁ אָמוּ
 וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֵת שַׁבָּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, סָמַךְ שַׁבָּת
 לְמוֹרָא אָב וְאִם, לוֹמַר, אַף עַל פִּי שֶׁהִזְהַרְתִּיךָ עַל מוֹרָא אָב
 וְאִם, אִם אָמַר לָךְ חֲלַל אֵת הַשַּׁבָּת, אַל תִּשְׁמַע לוֹ, וְכֵן בְּשֵׁאֵר
 כָּל הַמִּצְוֹת, 'אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם', אַתָּה וְאָבִיךָ חֲיָבִים בְּכַבּוּדֵי.
 לְפִיכָךְ לֹא תִשְׁמַע לוֹ לְבַטֵּל אֵת דְּבָרָי. וְגַם מִצְוֹת דְּרַבָּנָן, דְּבָרֵי

סעיף י"א

ווען טאר מען נישט פאלגן א טאטע

אָמַר לוֹ אָבִיו אויב זיין טאטע האט אים געזאגט לְעֵבֶר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה עובר צו זיין
 אויף די רייד פון די תורה, בֵּין עַל מִצְוֹת עָשָׂה סיי אויב ער האט אים געהייסן נישט
 צו טו א מצות-עשה בֵּין עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה סיי ער האט אים געהייסן טון א
 לא-תעשה, אֶפְלוּ עַל מִצְוָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם אפילו נאר אויף א מצוה דרבנן, לֹא יִשְׁמַע
 לוֹ זאל ער אים נישט צוהערן נישט פאלגן, דְּכָתִיב ווייל עס שטייט אין פסוק: אִישׁ
 אָמוּ וְאָבִיו תִּירָאוּ יעדער מענטש זאל מורא האבן פון זיין מאמע און פון זיין טאטע
 וְאֵת שַׁבָּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ און איר זאלט אפהיטן מיינע שבתים אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם איך בין
 ה' אייער ג'אט, סָמַךְ שַׁבָּת דִּי תוֹרָה האט נאנט געשטעלט די מצוה פון שבת לְמוֹרָא
 אָב וְאִם צו די מצוה פון מורא האבן פון א טאטע און א מאמע, לוֹמַר צו זאגן:
 אַף עַל פִּי שֶׁהִזְהַרְתִּיךָ כאטש איך האב דיר אנגעווארנט עַל מוֹרָא אָב וְאִם אויף די
 מצוה פון מורא האבן פון א טאטע און א מאמע, פונדעסטוועגן: אִם אָמַר לָךְ אויב
 ער האט דיר געזאגט: חֲלַל אֵת הַשַּׁבָּת פארשוועך דעם שבת, אַל תִּשְׁמַע לוֹ זאלסטו
 אים נישט צוהערן. וְכֵן און נישט נאר ביי די מצוה פון שבת נאר אזוי אויך בְּשֵׁאֵר
 כָּל הַמִּצְוֹת ביי אלע אנדערע מצוות. און די תורה ערקלערט דער טעם פארוואס דו
 זאלסט נישט פאלגן דיין טאטע ביי אזא פאל, ווייל: 'אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם' איך בין דער
 ה' אייער ג'אט, אַתָּה וְאָבִיךָ חֲיָבִים בְּכַבּוּדֵי דו און דיין טאטע זענען מחויב מיר
 מכבד צו זיין לְפִיכָךְ דערפאר לֹא תִשְׁמַע לוֹ זאלסטו אים נישט צוהערן לְבַטֵּל אֵת
 דְּבָרָי צו צושטערן מיינע רייד. וְגַם מִצְוֹת דְּרַבָּנָן און אויך מצוות דרבנן, דְּבָרֵי

השם יתברך שמו הן, דְּכָתִיב (שופטים יז, יא), לֹא תִסּוּר וְגו'.
אָמַר לוֹ אָבִיו, שְׁלֹא יִדְבֵר עִם פְּלוֹנִי וְשְׁלֹא יִמָּחֵל לוֹ, וְהִבֵּן
הָיָה רוּצָה לְהִתְפַּיֵס, אֵינן לוֹ לְחֹשׁ לְפָקֶדֶת אָבִיו, פִּי אָסוּר
לְשֵׁנָא שׁוּם יְהוּדֵי אִם לֹא כְּשֵׁרוֹאֵהוּ שְׁהוּא עוֹבֵר עֲבָרָה, וְנִמְצָא
שְׁהָאב צָוָהוּ לְעֵבֵר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה.

טור בי ושר"ע סי' רמ, טו.

סעיף יב. אִם הִבֵּן רוּצָה לְלָכֶת לְאִיזָה מְקוּם לְלַמֵּד תוֹרָה, מִפְּנֵי
שְׁשָׁם יְהִיָּה לוֹ תוֹעֵלָת יוֹתֵר מִבְּכָאן, וְהָאֵב מוֹחָה
בְּיָדוֹ מֵאִיזָה טַעַם, אֵינֵנו חֵיב לְשִׁמְעַ לְאָבִיו, דְּתַלְמוּד תוֹרָה

השם יתברך שמו הן זענען רייד פון השי"ת, דְּכָתִיב ווי עס שטייט אין פסוק: לֹא
תִסּוּר דו זאלסט נישט אפקערן פון אלעס וואס די חכמים זאגן דיר וְגו' אָמַר לוֹ אָבִיו
אויב זיין טאטע האט אים געזאגט, שְׁלֹא יִדְבֵר עִם פְּלוֹנִי אז ער זאל נישט רעדן מיט
א געוויסער מענטש וְשְׁלֹא יִמָּחֵל לוֹ און אז ער זאל אים נישט מוחל זיין, וְהִבֵּן הָיָה
רוּצָה לְהִתְפַּיֵס און דער זון וואלט יא געוואלט זיך איבערבעטן, אֵינן לוֹ לְחֹשׁ לְפָקֶדֶת
אָבִיו דארף ער זיך נישט קימערן מיט זיין טאטנס באפעל, פִּי אָסוּר לְשֵׁנָא שׁוּם יְהוּדֵי
ווייל מען טאר נישט פיינט האבן קיין שום איד אִם לֹא כְּשֵׁרוֹאֵהוּ אויסער אויב ער
זעט אים שְׁהוּא עוֹבֵר עֲבָרָה אז ער איז עובר אן עבירה, וְנִמְצָא און ווען ער האט
נישט געזען ווי ער איז עובר אן עבירה קומט אויס שְׁהָאב צָוָהוּ אז דער טאטע האט
אים באפוין לְעֵבֵר עַל דְּבָרֵי תוֹרָה עובר צו זיין אויף די רייד פון די תורה.

סעיף יב

זאכן וואס קומען בעפאר כיבוד אב

אִם הִבֵּן רוּצָה לְלָכֶת לְאִיזָה מְקוּם אויב דער זון וויל גיין צו א געוויסע פלאץ
לְלַמֵּד תוֹרָה צו לערנען תורה, מִפְּנֵי שְׁשָׁם יְהִיָּה לוֹ תוֹעֵלָת יוֹתֵר מִבְּכָאן ווייל דארט
וועט ער האבן א גרעסערער נוצן ווי דא, וְהָאֵב מוֹחָה בְּיָדוֹ און דער טאטע שטעלט
זיך אנקעגן מֵאִיזָה טַעַם צוליב א געוויסע טעם, אֵינֵנו חֵיב לְשִׁמְעַ לְאָבִיו איז ער
נישט מחויב אויסצוהערן צו זיין טאטע און ער מעג גיין לערנען אויף דעם אנדערן
פלאץ, דְּתַלְמוּד תוֹרָה ווייל די מצוה פון לערנען תורה גְּדוּלָּה מִכְּבוֹד אָב וְאִם איז

גְּדוֹל מַכְבוֹד אָב וְאָם, (כְּדַמְצִינוּ בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, שְׁכַשְׁהֲלָךְ מִיִּצְחָק, נִטְמָן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל עֵבֶר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְעֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאַחַר כֵּן הֵלֵךְ לְבֵית לָבָן וְנִשְׁתַּחֲוָה שָׁם וּבְדֶרֶךְ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, וְנִעְנַשׁ עַל אֱלוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, שְׁלֹא קָיָם כְּבוֹד אָב, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ יוֹסֵף עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. וְעַל אֱלוֹ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שְׁעֹסֵק בַּתּוֹרָה, לֹא נִעְנַשׁ).
וְכֵן אִם הֵבֵן רוּצָה לְשֵׂא אִשָּׁה, וְהָאָב אֵינוֹ מְתַרְצָה, אֵין הֵבֵן חַיֵּב לְשִׁמְעַ לּוֹ.

שו"ע ודמ"א סי' רמ, כה.

סעיף יג. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה, חַיֵּבִים בְּכְבוֹד אָב וְאָם, אֲלֹא שֶׁהָאִשָּׁה הַנְּשׂוּאָה לְבַעַל, כִּיּוֹן שֶׁהִיא

גרעסער פון די מצוה פון מכבד זיין עלטערן, (כְּדַמְצִינוּ בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם אזוי ווי מיר געפינען ביי יעקב אבינו ע"ה, שְׁכַשְׁהֲלָךְ מִיִּצְחָק ווען ער איז אוועקגעגאנגען פון זיין טאטע יצחק, נִטְמָן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל עֵבֶר הָאֵט עַר זִיךְ בַּאֲהַאֲלֻטֵן פֿון זִיין ברודער עשו אין די בית-המדרש פון עבר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה פֿערצן יאר וְעֹסֵק בַּתּוֹרָה און ער האט עוסק געווען אין תורה, וְאַחַר כֵּן און דערנאך הֵלֵךְ לְבֵית לָבָן אֵין עַר געגאנגען צו לבן'ס הויז וְנִשְׁתַּחֲוָה שָׁם וּבְדֶרֶךְ און ער האט זיך פארזוימט דארט ביי לבן און אויפן וועג צוריק צו יצחק עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה צוויי און צוואנציג יאר, וְנִעְנַשׁ עַל אֱלוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה און ער איז באשטראפט געווארן אויף די צוויי און צוואנציג יאר, שְׁלֹא קָיָם כְּבוֹד אָב אֵין וועלכע ער האט נישט מקיים געווען כיבוד אב, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ יוֹסֵף און יוסף איז פארהוילן געווארן פון אים עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה פֿאר צוויי און צוואנציג יאר. וְעַל אֱלוֹ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה און אויף די פֿערצן יאר שְׁעֹסֵק בַּתּוֹרָה וואס ער האט עוסק געווען אין תורה, לֹא נִעְנַשׁ אֵין עַר נישט באשטראפט געווארן). וְכֵן און אזוי אִם הֵבֵן רוּצָה לְשֵׂא אִשָּׁה אויב דער זון וויל חתונה האבן מיט א פרוי, וְהָאָב אֵינוֹ מְתַרְצָה און דער טאטע איז נישט צופרידן דערמיט, אֵין הֵבֵן חַיֵּב לְשִׁמְעַ לּוֹ אֵין דער זון נישט מחויב אים אויסצוהערן.

סעיף יג

דער דין פון א פרוי וואס האט חתונה געהאט

אֶחָד הָאִישׁ סִי א מֵאן וְאֶחָד הָאִשָּׁה און סיי א פרוי, חַיֵּבִים בְּכְבוֹד אָב וְאָם זענען מחויב מכבד צו זיין א טאטע און א מאמע, אֲלֹא נֵאר שֶׁהָאִשָּׁה הַנְּשׂוּאָה לְבַעַל א

מְשַׁעֲבֶדֶת לְבַעַל, לְפִיכֶךָ הִיא פְּטוּרָה מִכְבוֹד אָב וָאִם. וְאִךָ
אִם בַּעֲלָהּ אֵינוֹ מְקַפֵּיד עָלֶיהָ, מְחַיֶּבֶת בְּכָל דְּבַר שְׂאֵפְשָׁר לָהּ.

שו"ע סי' רמ"י. ואך אם בעלה אינו מקפיד וכו' שם. יט.

סעיף יד. כָּל הַמְבִזָּה אָבִיו אוֹ אִמּוֹ, אֶפְלוּ בְּדַבָּרִים, וְאֶפְלוּ
בְּרְמִיזָה, הֵרִי זֶה בְּכָלֵל אֲרוּר מִפִּי הַגְּבוּרָה,
שֶׁנֶּאֱמַר (כי תבוא כז, טז), אֲרוּר מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ.

שו"ע סי' רמ"א. ו.

סעיף טו. הִיָּה קוֹץ תְּחוּב לְאָבִיו אוֹ לְאִמּוֹ, לֹא יוֹצִיאָנוּ, שְׁמָא
יַעֲשֶׂה בָּהֶם חֲבוּרָה, (שהוא בַּאֲסוּר חַיִּיב חֲנֻק). וְכֵן אִם

פרוי וועלכע איז חתונה געהאט צו א מאן, פֿינן שְׁהִיא מְשַׁעֲבֶדֶת לְבַעַל וויבאלד זי
איז אונטערטעניג צום מאן, לְפִיכֶךָ דערפאר הִיא פְּטוּרָה מִכְבוֹד אָב וָאִם איז זי פטור
פון כיבוד אב ואם. וְאִךָ אבער אִם בַּעֲלָהּ אֵינוֹ מְקַפֵּיד עָלֶיהָ אויב דער מאן איז נישט
מקפיד אויף איר ער לאזט איר גיין מכבד זיין אירע עלטערן, מְחַיֶּבֶת איז זי מחויב
זיי מכבד צו זיין בְּכָל דְּבַר שְׂאֵפְשָׁר לָהּ מיט אלעס וואס זי קען.

סעיף יד

די הארבקייט פון פארשעמען עלטערן

כָּל הַמְבִזָּה אָבִיו אוֹ אִמּוֹ יעדער וואס פארשעמט זיין טאטע אדער זיין מאמע, אֶפְלוּ
בְּדַבָּרִים און אפילו מיט רייד, וְאֶפְלוּ בְּרְמִיזָה און אפילו נאר מיט ווינקען, הֵרִי זֶה
בְּכָלֵל אֲרוּר מִפִּי הַגְּבוּרָה איז ער אין כלל פון 'ארור' פון השי"ת, שֶׁנֶּאֱמַר ווי עס
שטייט אין פסוק: אֲרוּר מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ פארשאלטן איז דער וואס פארשעמט זיין
טאטע און זיין מאמע.

סעיף טו

ארויסנעמען בלוט

הִיָּה קוֹץ תְּחוּב אויב עס איז אריינגעשטעקט א שפענדל לְאָבִיו אוֹ לְאִמּוֹ פאר זיין
טאטע אדער פאר זיין מאמע, לֹא יוֹצִיאָנוּ זאל ער דאס נישט ארויסציען, ווייל מען
דארף חושש זיין שְׁמָא יַעֲשֶׂה בָּהֶם חֲבוּרָה טאמער וועט ער דורך דעם מאכן אין זיי
א וואונד עס וועט ארויסקומען בלוט, (שהוא בַּאֲסוּר וואס דאס איז אן איסור חַיִּיב
חֲנֻק אויף וואס מען איז חייב צו הרג'ענען דורך 'חנק' דערשטיקן). וְכֵן און אזוי

הבן הוא רופא, לא יקניז להם דם, ולא יחתך בהם אבר, אף על פי שהוא מכונן לרפואה. במה דברים אמורים, בפשיש אחר לעשות. אבל אם אין שם אחר לעשות והן מצטערין, הרי הוא מקניז וחותר כפי צרך הרפואה.

שו"ע סי' רמ"א, ג.

סעיף טו. מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו, משתדל לנהג עמהם כפי דעתם, עד שירחם ה' עליהם. ואם אי אפשר לו לעמד מפני שנשתטו ביותר, יניחם וילך לו ויצוה לאחרים, להנהיגם כראוי להם.

שו"ע סי' רמ"ב, י.

אויך אם הבן הוא רופא אויב דער זון איז א דאקטאר, לא יקניז להם דם זאל ער זיי נישט ארויסנעמען בלוט, ולא יחתך בהם אבר און זאל נישט שניידן אין איינע פון זייערע גלידער, אף על פי שהוא מכונן לרפואה כאטש אז ער האט אינזין צו היילן. במה דברים אמורים ווען איז דאס געזאגט געווארן, בפשיש אחר לעשות ווען איז פארהאן אן אנדערער וואס קען דאס טון, אבל אם אין שם אחר לעשות אבער אויב איז נישט דא קיין אנדערער דאס צו טון והן מצטערין און זיינע עלטערן האבן צער, הרי הוא מקניז וחותר מעג ער ארויסנעמען בלוט און שניידן כפי צרך הרפואה לויט וואס מען דארף אויף צו היילן.

סעיף טז

עלטערן וואס זענען אראפ פון זינען

מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו ווער זיין טאטע אדער זיין מאמע זענען ח"ו נישט ביים דעת, משתדל זאל ער זיך משתדל זיין לנהג עמהם זיך צו פירן מיט זיי כפי דעתם לויט זייער דעת, עד שירחם ה' עליהם ביז השי"ת וועט זיך דערבארעמען אויף זיי. ואם אי אפשר לו לעמד און אויב ער נישט בלייבן מיט זיי מפני שנשתטו ביותר ווייל זיי זענען רח"ל זייער צורודערט געווארן, יניחם זאל ער זיי איבערלאזן וילך לו און ער זאל זיך אוועקגיין ויצוה לאחרים און ער זאל באפעלן פאר אנדערע, להנהיגם זיי צו פירן כראוי להם לויט ווי עס איז פאסיג פאר זיי.

סעיף יז. אָסוּר לְאָדָם לְהַכְבִּיד עָלוּ עַל בְּנָיו וּלְדַקְדַּק בְּכַבּוּדוֹ
עִמָּהֶם, שְׁלֹא יָבִיֵאֵם לְיַדֵּי מְכַשׁוֹל, אֶלָּא יִמְחַל
וַיַּעֲלִים עֵינָיו מֵהֶם. שְׁהָאֵב שְׁמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ, כְּבוֹדוֹ מְחוּל.

שו"ע סי' רמ, יט.

סעיף יח. אָסוּר לְהַכּוֹת אֶת בְּנוֹ הַגָּדוֹל. וְאִין גְּדֻלוֹת זֶה תְּלוּי
בְּשָׁנִים, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי טַבְעוֹ שֶׁל הַבֶּן, כֹּל
שֵׁישׁ לְחוּשׁ שְׂיִתְרִים כִּנְגְדוֹ בְּדַבּוּר אוֹ בְּמַעֲשֵׂה, אֶפְלוּ אִינוֹ
בַּר מְצוּהָ, אָסוּר לְהַכּוֹתוֹ, אֶלָּא יוֹכִיחוּ בְּדַבָּרִים. וְכֹל הַמְּכַה

סעיף יז

דער טאטע זאל נישט מקפיד זיין

אָסוּר לְאָדָם לְהַכְבִּיד עָלוּ א מַעֲנִשׁ טַאָר נִישׁט פֿאַרשׁווערן זיין יאָך עַל בְּנָיו אויף
זיינע קינדער וּלְדַקְדַּק בְּכַבּוּדוֹ עִמָּהֶם און מדקדק מיט זיי אויף זיין כבוד, שְׁלֹא יָבִיֵאֵם
לְיַדֵּי מְכַשׁוֹל כּדִּי עַר זאל זיי נישט ברענגען צו א שטרויכלונג זיי זאלן נישט עובר
זיין אויף כבוד און מורא, אֶלָּא יִמְחַל נֹאָר עַר זאל מוּחַל זיין וַיַּעֲלִים עֵינָיו מֵהֶם און
עַר זאל זיך פֿאַרהוילן זיינע אויגן פֿון זיי. שְׁהָאֵב שְׁמַחֵל עַל כְּבוֹדוֹ וּוִייל א טאטע
וואס האט מוחל געווען אויף זיין כבוד, כְּבוֹדוֹ מְחוּל אִינוֹ זיין כבוד נמחל געווארן
און די קינדער האבן נישט עובר געווען קיין איסור.

סעיף יח

שלאגן א גרויס קינד

אָסוּר לְהַכּוֹת אֶת בְּנוֹ הַגָּדוֹל מֵעַן טַאָר נִישׁט שלאגן א גרויסער עלטערער זון. וְאִין
גְּדֻלוֹת זֶה תְּלוּי בְּשָׁנִים און די גרויסקייט איז נישט געוואנדן אין יארן עס איז געוואנדן
ווי אלט דער קינד איז, אֶלָּא נֹאָר הַכֹּל אַלס ווענדט זיך לְפִי טַבְעוֹ שֶׁל הַבֶּן לויט די
נאטור פֿון דעם קינד, דאס הייסט: כֹּל שֵׁישׁ לְחוּשׁ ווען מען דארף חושש זיין שְׂיִתְרִים
כִּנְגְדוֹ אז דער זון וועט זיך חוצפה'נען קעגן אים בְּדַבּוּר אוֹ בְּמַעֲשֵׂה מיט רייד אדער
מיט א מעשה, אֶפְלוּ אִינוֹ בַּר מְצוּהָ אפילו ער איז נאך נישט מחויב מיט מצוות ער
איז ווייניגער ווי דרייצן יאר אלט, אָסוּר לְהַכּוֹתוֹ טַאָר עַר אִים נישט שלאגן, אֶלָּא
יוֹכִיחוּ בְּדַבָּרִים נֹאָר עַר זאל אִים מוסר'ן מיט רייד. וְכֹל הַמְּכַה אֶת בְּנוֹ גָּדוֹל און

את בנו גדול, מנדין אותו, שְׁהָרִי הוּא עוֹבֵר עַל 'לְפָנַי עוֹר
 לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל' (קדושים יט, יד).

שו"ע סי' רמ, כ. ואין גדלות זה תלוי וכי' ברכי יוסף שם, טו; חיי"א כלל טו, כב.

סעיף יט. חַיֵּב אָדָם לְכַבֵּד אִשְׁתּוֹ אָבִיו, אִף עַל פִּי שְׂאִינָה אָמוּ,
 כָּל זְמַן שְׂאָבִיו קָיָם. וְכֵן חַיֵּב לְכַבֵּד בְּעַל אָמוּ,
 כָּל זְמַן שְׂאָמוּ קָיָמָת. וְדָבָר הַגּוֹן הוּא לְכַבְּדָם גַּם לְאַחַר מִיתַת
 אָבִיו וְאָמוּ.

שו"ע סי' רמ, כא.

סעיף כ. חַיֵּב אָדָם בְּכָבוֹד אָחִיו הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, בֵּין שֶׁהוּא אָחִיו
 מִן הָאָב בֵּין מִן הָאִמָּה. וְחַיֵּב אָדָם בְּכָבוֹד חָמִיו

יעדער וואס שלאגט זיין גרויסער זון, מְנַדִּין אוֹתוֹ איז מען אים מנדה מ'לייגט אים
 אין חרם, שְׁהָרִי הוּא עוֹבֵר ווייל ער איז עוֹבֵר עַל 'לְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל' אויף
 דעם לאו: לפני עור וגו'.

סעיף יט

מכבד זיין א שטוף עלטערן

חַיֵּב אָדָם לְכַבֵּד אִשְׁתּוֹ אָבִיו א מענטש איז מחויב מכבד צו זיין די ווייב פון זיין
 טאטע, אִף עַל פִּי שְׂאִינָה אָמוּ כאטש עס איז נישט זיין מאמע זיין טאטע האט
 חתונה געהאט מיט אן אנדערע פרוי, כָּל זְמַן שְׂאָבִיו קָיָם ווילאנג זיין טאטע לעבט.
 וְכֵן און אזוי אויך חַיֵּב לְכַבֵּד בְּעַל אָמוּ דארף ער מכבד זיין דער מאן פון זיין מאמע
 אפילו עס איז נישט זיין טאטע, כָּל זְמַן שְׂאָמוּ קָיָמָת ווילאנג זיין מאמע לעבט. וְדָבָר
 הַגּוֹן הוּא און עס איז א לייטישע זאך לְכַבְּדָם זיי מכבד צו זיין גַּם לְאַחַר מִיתַת
 אָבִיו וְאָמוּ אויך נאכן טויט פון זיין טאטע און זיין מאמע.

סעיף כ

מכבד זיין דעם שווער

חַיֵּב אָדָם בְּכָבוֹד אָחִיו הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ א מענטש איז מחויב מכבד צו זיין זיין עלטערער
 ברודער, בֵּין שֶׁהוּא אָחִיו מִן הָאָב סיי ער איז זיין ברודער פון איין טאטע בֵּין מִן

וְחִמּוֹתוֹ, (פְּדָמְצִינּוּ בְדוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׁחֻלַק כְּבוֹד לְשֹׂאוֹל הַמֶּלֶךְ שְׁהִיָּה חֻמּוֹ וְקָרְאוּ 'אָבִי', שְׁאָמַר לוֹ, אָבִי רָאָה גַם רָאָה (שְׁמוּאֵל-א כד, יא)). **וְחַיֵּב בְּכָבוֹד אָבִי אָבִיו. אֲלֵא שְׁכָבוֹד אָבִיו, גְּדוֹל מְכָבוֹד אָבִי אָבִיו.**

חייב אדם בכבוד אחיו וכו' סי' רמ, כב. וחייב אדם בכבוד חמיו וכו' שם, כד. וחייב אדם בכבוד אבי אביו וכו' רמ"א שם, כד.

סעיף כא. מי שהוא רוצה בפאמת לכבד את אביו ואת אמו, יעסק בתורה ובמעשים טובים, שזהו הכבוד הגדול להאבות, שאומרים הבריות, 'אשרי לאב ואם שגדלו בן פזה'. אבל אם אין הבן הולך בדרך הישר, הרי אבותיו ישאו חרפה

האם סיי פון איין מאמע. וְחַיֵּב אָדָם בְּכָבוֹד חֻמּוֹ וְחִמּוֹתָיו אֹן א מֵעֲנִשׁ אִיז מַחֻיֵב מַכְבֵּד צו זיין זיין שווער און זיין שוויגער, (פְּדָמְצִינּוּ בְדוֹד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם אִזוֹי ווי מיר געפינען ביי דוד המלך ע"ה, שְׁחֻלַק כְּבוֹד לְשֹׂאוֹל הַמֶּלֶךְ אִז ער האט צוגעטיילט כבוד פאר שאול המלך שְׁהִיָּה חֻמּוֹ וּוּאָס ער אִז געווען זיין שווער דוד המלך'ס ווייב 'מיכל' אִז געווען א טאכטער פון שאול המלך וְקָרְאוּ 'אָבִי' אֹן ער האט אים גערופן מיט א לשון חשיבות – מיין טאטע, שְׁאָמַר לוֹ ווי מיר געפינען אִז ער האט אים געזאגט: אָבִי מיין טאטע רָאָה גַם רָאָה זע קלאר). וְחַיֵּב בְּכָבוֹד אָבִי אָבִיו אֹן ער אִז מַחֻיֵב אֹיךְ מַכְבֵּד צו זיין זיין טאטעס טאטע זיין זיידע. אֲלֵא שְׁכָבוֹד אָבִיו נאר זיין טאטע כבוד, גְּדוֹל אִז גרעסער קומט פריער מְכָבוֹד אָבִי אָבִיו פון די כבוד פון זיין טאטעס טאטע.

סעיף כא

די אמת'ע כבוד

מי שהוא רוצה בפאמת לכבד את אביו ואת אמו ווער עס וויל אמת'דיג מכבד זיין זיין טאטע און זיין מאמע, יעסק בתורה ובמעשים טובים זאל זיך באשעפטיגן מיט תורה און גוטע מעשים, שזהו הכבוד הגדול להאבות וואס דאס אִז דער גרעסטער כבוד פאר די עלטערן, שאומרים הבריות ווייל מענטשן זאגן: 'אשרי לאב ואם וואויל אִז פאר א טאטע און מאמע שגדלו בן פזה' וואס האבן ערצויגן אזא זון. אֲבֵל אִם אִין הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיֵּשֶׁר אַבְעַר אֹיֵב דְעַר זֹן גִּיט נִישׁט אִין גלייכן וועג, הִרִי אָבוֹתָיו יִשְׂאוּ חֲרָפָה עָלָיו טראגן זיינע עלטערן א שאנד וועגן

עָלִיו, וְהוּא מְבִישׁ אוֹתָם בְּבוֹשָׁה שְׂאִין גְּדוּלָה הַיְמָנָה. וְכֵן
הָאֵב שְׂרוּצָה לְרַחֵם עַל בְּנָיו בְּאַמֶּת, יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים
טוֹבִים, וַיְהִי נוֹחַ לְשָׁמַיִם וְנוֹחַ לְבָרִיּוֹת, וַיִּתְּכַבְּדוּ בְּנָיו בּוֹ.
אָבֵל מִי שְׂאִינוֹ הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַיִּשְׁרָה, גַּם זָרְעוֹ מְגַנֵּה אַחֲרָיו.
וְגַם בְּעוֹן אָבוֹת, בְּנָיו מֵתִים, כְּדַכְתִּיב, (כי תשא לד, ז), פִּקֵּד עוֹן
אָבוֹת עַל בְּנֵים. וְאִין אַכְזָרִיּוֹת גְּדוּלָה מְזֹאת, שֶׁהוּא גוֹרֵם
בְּחֻטְאָיו שְׂיִמּוֹתוֹ בְּנָיו. וְאִין לָךְ מְרַחֵם עַל בְּנָיו, יוֹתֵר מִן
הַצְּדִיק, כִּי זְכוּתוֹ עוֹמֵד לְאַלְף דוֹר.

זהר הקדוש (פרשת יתרו דף צג, ופרשת בחוקותי קטו ב). ועי' לעיל סוף סימן כו.

אִים, וְהוּא מְבִישׁ אוֹתָם בְּבוֹשָׁה און ער פארשעמט זיי מיט א פארשעמונג שְׂאִין
גְּדוּלָה הַיְמָנָה וואס עס איז נישט פארהאן גרעסערע פארשעמונג דערפון. וְכֵן און
אזוי אויך הָאֵב שְׂרוּצָה לְרַחֵם עַל בְּנָיו בְּאַמֶּת א טאטע וואס וויל אמת'דיגע רחמנות
האבן אויף זיינע קינדער, יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים זאל ער זיך באשעפטיגן
מיט תורה און גוטע מעשים, וַיְהִי נוֹחַ לְשָׁמַיִם און ער זאל שאפן א נחת רוח
פאר השי"ת וְנוֹחַ לְבָרִיּוֹת און אנגענעם צו מענטשן וַיִּתְּכַבְּדוּ בְּנָיו בּוֹ און זיינע
קינדער וועלן זיך מכבד זיין מיט אים. אָבֵל מִי שְׂאִינוֹ הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַיִּשְׁרָה אבער
ווער עס גייט נישט אויפן גלייכן וועג, גַּם זָרְעוֹ מְגַנֵּה אַחֲרָיו זענען אויך זיינע
קינדער נאך אים געמייין. וְגַם און אויך בְּעוֹן אָבוֹת בְּנָיו מֵתִים צוליב די זינד פון
די עלטערן שטארבן די קינדער ח"ו, כְּדַכְתִּיב אזוי ווי עס שטייט אין פסוק: פִּקֵּד
עוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים ער געדענקט די זינד פון די עלטערן אויף די קינדער און טוט
זיי באשטראפן. וְאִין אַכְזָרִיּוֹת גְּדוּלָה מְזֹאת און עס איז נישט דא קיין גרעסערע
אכזריות ווי דאס, שֶׁהוּא גוֹרֵם בְּחֻטְאָיו ווייל ער ברענגט צו מיט זיינע זינד שְׂיִמּוֹתוֹ
בְּנָיו אז זיינע קינדער זאלן ח"ו שטארבן. וְאִין לָךְ מְרַחֵם עַל בְּנָיו און עס איז
נישט פארהאן איינער וואס האט רחמנות אויף זיינע קינדער, יוֹתֵר מִן הַצְּדִיק מער
ווי א צדיק, כִּי זְכוּתוֹ עוֹמֵד לְאַלְף דוֹר וויל זיין זכות טוט ביישטיין פאר טויזנט
דורות.

סעיף כב. גַּר אָסוּר לְקַלֵּל אָבִיו הַגּוֹי וְלֹא יִבְיָהוּ, שְׁלֹא יֹאמְרוּ,
בְּאֵנוּ מִקְדָּשָׁה חֲמוּדָה לְקְדוּשָׁה קְלָה, אֲלֹא נוֹהֵג
בָּהֶם מְקַצֵּת כְּבוֹד.

סי' רמ"א, ט.

סעיף כב

דער דין פון א גר

גַּר אָסוּר לְקַלֵּל אָבִיו הַגּוֹי א גר טאר נישט שעלטן זיין גוי'אישער טאטע וְלֹא יִבְיָהוּ
און ער זאל אים נישט פארשעמען, שְׁלֹא יֹאמְרוּ כדי זיי זאלן נישט זאגן: בְּאֵנוּ
מִקְדָּשָׁה חֲמוּדָה מיר זענען אריבערגעקומען פון א הארבע קדושה לְקְדוּשָׁה קְלָה צו א
לייכטערע קדושה ער זאל נישט זאגן אז אלס איד מעג ער טון זאכן וואס אלס גוי
האט ער נישט געמאגט טאן, אֲלֹא נוֹהֵג בָּהֶם מְקַצֵּת כְּבוֹד נאר ער גיבט זיי אפ אביסל
כבוד.

